

ALEXANDRU SZENTMIKLOSI

(1971–2019)

Alexandru Szentmiklosi, Şoni, Şonea sau Şonică, după cum îi spuneau prietenii, s-a născut la 27 septembrie 1971, în Timișoara și a plecat dintre noi într-o seară de sâmbătă, 12 ianuarie 2019, lăsând în urma sa o soție și o fetiță, încă mică, o viață de om dedicată meseriei, prietenii, oameni care l-au cunoscut și prețuit și, mai presus de toate, o mare și mistuitoare dragoste – arheologia.

Arheolog respectat, specialist cunoscut în epoca bronzului, profesor prețuit și prieten necondiționat, Şoni și-a dedicat ultimii ani din viață „Măriei Sale, Arheologia”, prin cercetările legate de marile proiecte bănățene, precum autostrada Lugoj–Deva, reabilitarea centrului Timișoarei, Cornești și altele. Racordat în permanență la origini, Şoni a împărțit o mare parte din sufletul său cu orașul natal și cu satul Cornești (comuna Orțișoara, județul Timiș), reușind să scoată din conul de umbră și să valorifice prin cercetare asiduă zona Timișoarei și a fortificației de la Cornești – *Iarcuri*. Din dragoste și, mai ales, din responsabilitate, a militat pentru înființarea unui muzeu care să pună în valoare toate descoperirile făcute pe raza localității Cornești, ca și în zona centurii de fortificare a Timișoarei. Cu o inteligență scilipitoare și o personalitate vibrantă, Şoni a fost sufletul secției de arheologie a Muzeului Banatului din Timișoara. În parte o creație a mentorului său, Florin Medelet, în parte o creație a propriei vieți, arheologul

SCIVA, tomul 70, nr. 1–4, București, 2019, p. 355–360

strălucit de mai târziu a avut la bază o educație enciclopedică, hobby-uri diverse și ciudate, precum și o mare dragoste pentru oameni. Personalitate magnetică, a atras rând pe rând prieteni și dușmani, toți recunoscându-i inteligența, uriașa putere de muncă și ușurința cu care înveselea pe toată lumea.

Începuturile au fost modeste. Crescut de o mamă singură, cu greutate și multe sacrificii, Șoni a învățat să prețuiască munca și să se bazeze în principal pe el însuși, fapt care i-a permis, mai târziu, o mare stăpânire de sine și o încredere în forțele proprii, văzută de către noi, ceilalți, ca fiind aproape ireale.

Parcursul academic al tânărului aspirant la meseria de arheolog a început la Universitatea de Vest din Timișoara, Facultatea de Litere, Filosofie și Istorie, unde a studiat istoria în anii 1991–1996, la Secția istorie-engleză și s-a încheiat prin obținerea titlului de doctor în istorie în 2009, la Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, cu o teză axată pe studiul elementelor de habitat din bronzul târziu în zona Banatului. După terminarea facultății, a început să lucreze la Muzeul Banatului din Timișoara, în prezent Muzeul Național al Banatului, mai întâi ca muzeograf (din 1996 până în 2007), iar, mai apoi, drept cercetător științific III. Serios și muncitor, în 2007 a preluat șefia Secției de Arheologie din cadrul Muzeului Banatului Timișoara, apoi, din 2014, a fost numit membru al Consiliului Științific din cadrul Muzeului Banatului Timișoara și membru în Comisia Națională de Arheologie, până în 2018. La locul de muncă, într-un colectiv tânăr, Șoni a fost mereu „sufletul petrecerii”, mereu vesel și pus pe glume. Cu optimism tineresc, făcându-și ucenicia pe șantiere complicate, cu o parte din „greii” arheologiei bănățene, precum Florin Medeleț sau Marian Gumă, a dus la bun sfârșit o serie de proiecte implicând unele dintre cele mai importante șantiere arheologice din Banat și, am putea spune, chiar din sud-estul Europei.

În calitate de muzeograf al unei instituții muzeale prestigioase, Muzeul Banatului Timișoara, a participat sau a condus mai multe colective pentru organizarea unor expoziții naționale și internaționale, așa cum au fost cele din 1999 (expoziția temporară *Eclipsa de soare*, în colaborare cu Daniela Micu), 2000 (expoziția temporară *Inter arma silent Musae, expoziție de arme și carte veche*, în colaborare cu Alexandru Fota și Valeria Arjoca), 2001–2002 (expoziția internațională itinerată *Dubovac – o necropolă preistorică din Banat*, în colaborare cu Jovan Uzelac), 2003 (expoziția permanentă *Câmpurile de urne funerare din Banat – cultura Cruceni-Belegiš*), 2004 (expoziția internațională itinerată *Arta prelucrării bronzului în Banat în a II-a jumătate a mileniului II a. Chr.*, în colaborare cu Florin Drașovean), 2005 (expoziția temporară *Cercetările arheologice de salvare de la Deta – „Dudărie”*, Eybl Textile Deta), 2014 (expoziția temporară *Timișoara în amurgul evului mediu*, în colaborare cu Florin Drașovean, Dragoș Diaconescu, Cosmin Suciu, Andrei Bălărie și Andrei Georgescu).

Alături de activitatea muzeală, arheologia – întotdeauna „prima dragoste” – a definit omul și specialistul care a fost Alexandru Szentmiklosi. Cu multă muncă depusă pe șantiere din România sau din afara ei, Șoni a fost unul dintre cei care a săpat mult, unele dintre proiecte fiind „sarcină de serviciu”, mai ales marile proiecte de cercetare preventivă, iar altele fiind progenituri dorite, iubite și îngrijite până la

finalul vieții sale. De numele său se leagă, mai ales, cercetările făcute în situl de la Cornești – *Iarcuri*, pentru care a găsit mereu resurse, chiar și în ultimii săi ani, marcați de „bătălia pentru viață”.

Enumerarea șantiierelor arheologice la care a participat vorbește de la sine despre rezistența sa, fizică și profesională, și, mai ales, despre dragostea pentru zona Banatului. Astfel, Șoni a participat la sau a condus multe șantiere devenite emblematice pentru această zonă a țării și chiar pentru arheologia și istoria țării noastre. Printre șantierele de pe teritoriul României, amintim: Remetea Mare – *Gomila lui Gabor* (1986–1991); Timișoara – *Strada Lunii* (1988); Cugir – *Cetate* (1987, 1989, 1991); Divici Grad (1994–1995); Gătaia – *Valea Begului* (1995); Foeni – *Cimitirul Ortodox*, Sânanndrei – *Ocseplatz*, Parța – *Tell 1* și *Tell 2* (1992–1996); Liubcova – *Țiglărie* (cercetări arheologice subacvatice, 1997–1998); Voiteni – *Groapa cu vulpi* (1998); Cruceni – *Módos ut* (1997, 1999); Susani – *Deluț* (2002); Peciu Nou – *Bociar* (1998, 2000, 2002); Dumbrăvița–Timișoara, varianta ocolitoare (2004); Foeni – *Gomila Lupului II* (2000, 2004); Deta – *Dudărie* (1999–2000, 2005); Giroc – *Mescal* (2006); Timișoara – *Piața Libertății* (2006); Uivar – *Gomilă* (2000–2002, 2004–2007); Lugoj – varianta ocolitoare II (2008); Pecica – *Șanțul Mare* (2005–2010). Apoi, după obținerea titlului de doctor, au urmat alte șantiere arheologice cunoscute, campaniile sistematice, precum și, în special, marile șantiere de arheologie preventivă de pe teritoriul Banatului: Cornești – *Iarcuri* (Muzeul Banatului Timișoara – Johann Wolfgang Goethe Universität, Frankfurt am Main – University of Exeter, 2007–2017); Autostrada Lugoj–Deva, Lot 1 (Km 0+000–27+400, 2011); Autostrada Arad–Timișoara, siturile nr. 7 și nr. 10 (2010); Autostrada Lugoj–Deva, Lot 1 (Km 0+000–27+400) și legătura cu tronsonul Belinț–Lugoj (2012); Cornești, valul IV – *Parc fotovoltaic* (2013); Timișoara – *City Business Center* și *Piața Unirii* (2011, 2013–2015); Opațița (2015).

Cu o personalitate debordantă, Șoni se implica activ în tot ceea ce însemna noutate, schimbare, călătorie și, prin urmare, a participat la mai multe campanii de cercetare în afara teritoriului României, la: Hódmezővásárhely – *Gorzsa* și Parcul Național Ópusztaszer (Móra Ferenc Múzeum, Szeged, Ungaria, 1992–1994), Aurisinia – *Grotta dell Edera* (cercetări arheologice internaționale Università Ca’ Foscari – Berkeley University, Italia, 1996), Laghetto del Frassine, Mantova (cercetări arheologice subacvatice Metamauco Sub Padova, Italia, 1997), Bartholomäberg – Gaffluna Tal, Austria (Johann Wolfgang Goethe Universität, Frankfurt am Main, 2003).

Într-o vreme în care cercetarea arheologică românească din zona Banatului își dorea totul, pe baza celor văzute la colegii din Ungaria sau Austria, Alexandru Szemiklosi a înțeles că, dacă vrea să fie mai bun, trebuie să învețe de la oamenii care sunt mai buni și să se înnoiască, prin urmare a inițiat sau a participat la proiecte internaționale de cercetare arheologică. Enumerăm aici pe cele din 2004 – Sânnicolau Mare – *Strada Comorii nr. 19* (prospecțiuni interdisciplinare organizate de Institutul de Arheologie al Academiei Maghiare din Budapesta și Muzeul Banatului din Timișoara), din 2005 – *ATEMP 2005* (Muzeul Banatului Timișoara – Arizona University, proiect de cercetare și prospectare a zăcămintelor de cupru din Munții Banatului și Zărandului) și din 2009 – Cornești – *Iarcuri* (Muzeul Banatului Timișoara, Johan Wolfgang Goethe

Universtät, Germania, Dickinson College, USA – scanare geomagnetică și cercetări de teren). Pentru binele cercetării arheologice din Banat, a adus oameni, aparate și metode din afara României, neștiind cu siguranță, dar, probabil, sperând în faptul că unii dintre colaboratorii mai tineri, pe care îi implica în proiectele sale, vor forma pe aceste șantiere-școală prietenii și vor dobândi deprinderi care să le ajungă pentru o viață întreagă. Mărturisesc că-i datorez lui Alexandru Szentmiklosi unele dintre cele mai vechi relații de prietenie pe care le am și care s-au format în „vâltoarea” acestor proiecte.

Inevitabil, activitatea științifică se măsoară și prin activitatea de diseminare a rezultatelor cercetării, fie prin intermediul prezentărilor, fie prin intermediul publicațiilor. Am numărat peste 100 de prezentări la manifestări științifice din țară și din străinătate și nenumărate intervenții în domeniul cultural, susținute de-a lungul timpului. Din păcate, moartea prematură ne-a răpit posibilitatea de a mai beneficia de ceea ce, probabil, ar fi trebuit să fie „anii de restituit” ai lui Șoni. Cu toate acestea, ne-au rămas de la el șase cărți și cataloage, redactate ca unic autor, în colaborare sau editate și un număr de peste 60 de articole de specialitate, fără să mai luăm în calcul complexe rapoarte arheologice. Ca un om care a avut privilegiul să îl cunoască, pot să mărturisesc că Șoni scria mult, cel mai adesea în orele de răgaz ale nopții, pe șantiere. Suferea însă de ceea ce suferim cu toți într-o anumită măsură – perfecționismul. Prin urmare, multe dintre cercetările sale au rămas în paginile unor manuscrise, pe care am speranța că le voi vedea publicate cândva de către cei rămași în urmă. Tot de activitatea sa științifică se leagă și faptul că a fost membru în colectivul de redacție al revistei *Banatica* (anuarul Muzeului Banatului Montan Reșița, în anii 2010–2011 și 2015–2018), membru în colectivul editorial al volumului *Aes Aeterna. In honorem Tudor Soroceanu* (Analele Banatului 17, Timișoara, 2009), împreună cu Oliver Dietrich, Laura Dietrich și Bernhard Heeb, membru în colectivul de redacție al revistei *Analele Banatului. Serie nouă* (anuarul Muzeului Național al Banatului, Timișoara, în anii 2002–2003 și 2008).

A beneficiat de numeroase burse și stagii de pregătire în țară și străinătate, între care amintim specializarea pe care a făcut-o în domeniul arheologiei subacvatice la Padova (Coop. Archeosub Metamauco A.R.L. Padova, Italia, 1997) sau bursele doctorale DAAD, la Julius Maximilians Universität, Würzburg (2003) și la Freie Universität, Berlin (2007). Cred că cel mai important lucru pe care Șoni l-a învățat cu ocazia acestor ieșiri a fost că, dincolo de ceea ce ne dorim să facem, se află și o altă lume. Setea de a cunoaște, de a descoperi această lume, de a învăța lucruri noi i-a fost transmisă și a încercat și el să o transmită mai departe tinerilor colaboratori cu care a lucrat și, mai ales, studenților. Preocupat de viitorul arheologiei bănățene, înțelegând că nimeni nu este veșnic, s-a străduit să găsească în tânăra generație arheologi noi și, mai ales, s-a străduit să-i modeleze, să-i învețe și să vegheze asupra lor. Cariera didactică a început-o în anii '90, sub semnul nevoilor financiare ale tinereții. A fost cadru didactic suplinitor (disciplina Istorie) la Școala Generală Giarmata (1990–1991) și cadru didactic suplinitor (disciplina Istoria Artelor) la Liceul de Arte Plastice (2000–2002). După angajarea la Muzeul Banatului, a devenit, în anii 1997–1999,

cadru universitar asociat (lector) la Universitatea de Vest din Timișoara (seminariile de *Preistorie și Bazele Arheologiei*), iar în anii 2009–2014 a fost cadru universitar asociat (lector) în cadrul Masteratului de arheologie interdisciplinară (cursurile de *Metode și tehnici de săpătură, Arheometalurgie și Muzeologie*).

Din poziția de șef de secție, arheolog și om de cultură, a militat pentru extinderea și îmbunătățirea relațiilor Muzeului Național al Banatului din Timișoara cu instituțiile vecine sau mai îndepărtate și, în special, cu Muzeul Banatului Montan din Reșița. La baza acestor relații au stat prietenii și respectul reciproc cu mulți dintre colegii din țară și străinătate. Lui i se datorează apariția punctului muzeal „Stăvilar” din *Piața 700*, situat în imediata apropiere a locului desfășurării uneia dintre cele mai mari cercetări arheologice urbane preventive din Timișoara, în urma căreia a descoperit stăvilarul folosit de locuitorii cetății moderne. De asemenea, a militat pentru înființarea unui punct muzeal în satul Cornești, care să valorifice importante descoperiri arheologice locale și, mai ales, să fie un sprijin important pentru dezvoltarea durabilă a comunității locale. De altfel, Cornești – *Iarcuri* poate fi considerat ca un al doilea copil pentru Șoni și mă gândesc că și el ar fi fost de acord cu această formulare.

Astăzi, alături de șantiere, studii, cărți, metode revoluționare, premiere, unul dintre cele mai importante capitole din viața lui Șonică și, poate, cel mai important lăsat în urmă, este constituit de oameni. Unii dintre tinerii pe care i-a încurajat în meserie sunt astăzi angajați ai Muzeului Național al Banatului sau ai altor muzee din țară, fiind specialiști nu numai în domeniul arheologiei epocii bronzului. Respectul deosebit pentru locul în care s-a născut l-a făcut să-și dedice ani din viață pentru a studia și a pune în valoare Timișoara din epoca otomană, prin cercetare, publicare și formare de specialiști pentru această epocă. Respectul pentru comunitatea locală și pentru meseria aleasă l-a condus deseori însă spre a arde intens, mistuindu-se pe sine. Sunt convinsă că această pasiune, pe care a pus-o în tot ceea ce a atins, a fost cea care l-a ținut în viață în anii grei în care s-a luptat cu boala. De multe ori, pasiunea a învins oboseala, pe care, inevitabil, o simțea din cauza stilului de viață solicitant asociat cu meseria de arheolog.

Așa cum știm cu toții, viața arheologului de teren presupune mult zbucium și o valiză mereu pregătită. Sprijinul pentru aceste arderi intense îl reprezintă cel mai adesea familia, de care el s-a bucurat din plin, nu acceptul și recunoașterea societății. Un familist convins și un tată mândru de copilul său, Alexandru Szentmiklosi a fost un om care-și găsea acasă liniștea după truda unui șantier sau greutățile inerente presupuse de meserie. Soția sa, Daniela, și fiica sa, Ana, i-au fost mereu ancoră sufletească, nelăsându-l să piardă firul realității, și un refugiu sigur din calea cruzimii acesteia. La ultima vizită, știind amândoi că ne vedem pentru ultima dată, l-am ascultat vorbind cu tristețe și cu resemnare despre cele două mari despărțiri de care știa că va avea parte în curând, de familia sa și de șantierul său arheologic. Un om sincer întotdeauna, în fața morții și-a respectat principiile și a rămas constant între cele două mari iubiri ale sale, familia și arheologia, fără a face o diferență între ele și fără a se plânge. De altfel, știa și el că soarta omului este în permanență „la vrerea zeilor” și că, pentru clipele noastre, atâtea câte sunt, există un preț pe care toți trebuie să-l plătim. În liniște sau

cu luptă, toți trecem prin această mare călătorie care este viața, ducând fiecare propria povară și propria fericire. Nu voi uita niciodată că, în acele ultime zile, citea cu o mare seninătate și chiar bucurie, povestea unei alte mari călătorii – *Iliada*. L-am întrebat cum de a ales tocmai această carte și mi-a răspuns zâmbind că o citește pentru Ana și că amândoi vor face o machetă a muntelui Olimp, o machetă... perfectă. Așa era Alexandru Szentmiklosi, un perfecționist, un specialist, un jovial, un prieten pe care te puteai baza și, mai ales, un arheolog de teren. Chiar și în ultimele ceasuri, citind despre ritualurile săvârșite de către ahei înainte de a pleca la războiul împotriva Troiei, se gândea că aceste ritualuri pot reprezenta o posibilă explicație pentru unele dintre cercetările proprii, pe care însă nu a mai apucat să le facă.

Sunt convinsă că a găsit Olimpul perfect pe care-l căuta și că e fericit. Pentru noi, cei rămași în urmă, moștenirea pe care ne-a lăsat-o pare grea și, mai ales, însingurarea și neliniștea par tot mai adânci. Încă unul dintre noi s-a dus, iar noi..., noi rămânem tot mai puțini și tot mai săraci. Dincolo de tristețe însă, cea mai importantă lecție pe care eu am învățat-o de la el – și care cred că i-a guvernat o mare parte dintre alegerile pe care le-a făcut –, a fost să-mi ascult întotdeauna inima.

Sit tibi terra levis, Alexandru Szentmiklosi!

Ana-Cristina Hamat*

* Muzeul Banatului Montan, Reșița; e-mail: anahamat@yahoo.com.